

ДВЕ ЧЕРНИ ТЪЖНИ ОЧИ

Разказ от ПАНОС ПЕОНИДИС

Беше юни, но горещините бяха започнали рано през оная година и всички се печеше. От прякорожъннатите стърнища идваше остър мирис. Наоколо нямаше нито едно дърво, нито педя земя, пожалени от безмилостните удари на слънцето.

Вървах и проклинах всички и всичко: рейса, който се повреди, човека с мотора, който вероятно ме е съжалил и ме отмина, без да ме събуди, небето, по което нямаше нито един облак, себе си, дето приех поканата за сватбата. Сега всички покана да ми излезе през носа. Когато се събудих след ношния гуляй и усетих, че плувам в пот, просто се ужасих. Пойсках вода и хората ме изгледаха така, че се засраших. Биха предпочели да им поискам пари. Водата в селото, пък и в останалите села, както ми обясниха по-късно, била най-рядката скъпоценност. Някога кладенците давали вода, но от две години на сам започнали да пресъхват и хората изминавали с магарета, на товарени с бѣви и стомни, цели километри до полите на планината.

— Как каратѣ лѣте без вода? — попитах няколко души, събрани в двора на къщата, в която гостувах.

— Караме! — отговори ми един и тонѣт му беше такъв, че аз замълчах.

Както и да е, реших да замина и не ме интересувахе, че денят е много жарък. Бих изтърпял и най-големите мъчения при мисълта, че ще стигна до морето.

Тръгнах и ето ме сам-самичък сред полето под бича на слънцето, без капка вода, която да ме осве-

жи, без да намеря сянка, под която да се скрия, с не по-малко от 15 км път пред себе си.

Какво да направя? Да зарежа живота и да легна наред път? Стигнах зъби и поех голготата си. Поопитах се да си спомня приятни неща. Приятелите си, кръчмицата край брега, масичката, в чиято крака се гаят вълните, ледената мастика, пържената риба, след това разходката с открита кола, ветреца, който милава лицето, прозореца на любимата с босилека.

Ех, колко бил хубав животът! Ускорих крачките си. Да можех само да се изтъргна един час по-рано от този ад! Нямах шапка — откъде да знам, че ще ми предстои такава нещ — затова извадих носната си кърпа, завързах на възли четирите ѝ краища и си покрих главата.

Пътят на едно място беше каменив. Изглежда, някога са решили да го поправят, а след това се откавали и го изоставили. Купища камъни бяха струпани вляво и вдясно, а на места камъните бяха разхвърляни безразборно из пътя. Като че ли жива душа не е минавала оттука!

Каква прозота, каква изостаналост на няколко километра от града, помислих си аз. Не че бях някакво мамино синче. Напротив! Не че бях навирил нос! Нямах причина за това. Семейството ми беше просто, трудово. Въпреки това обаче още от ранните юношеските години аз стоях по цели часове пред огледалото с гребен в ръка. По-късно, когато започна работа — бях заел една нишожна чиновническа служба, — цялата ми грижа бяха костюмите и вратовръзките. Ужас, ако на панталоните имаше някаква гънка или на ризата петно. Тъквова абсолютни бяха моите изисквания, че майка ми често не скриваше

досадата си. Но тя не казваше нищо и винаги се грижеше за сина си, който искаше всичко да бъде в ред.

Но ето, това пътуване ме откъсна от много неща, които ме обкръжаваха. За тази сватба например по някой начин не бих отишъл на село, ако не бяха настоявали за това посещение цели шест месеца наред. Майка ми ме беше молила със сълзи на очи. Новестата била някаква нейна кръщелница. Така тръгнах невежа по селските пътища и докаран в черния си костюм. А ето какво станало...

Изведнаж пред мене се изпречи каруца. Беше спряла и каруцарят нещо потягаше поводите. Спрях и аз, закачих сакото си на каруцата. Посегнах да съблека и ризата си... и... се отказах! Отпред до коня стоеше една девойка. Роклята ѝ беше яркочервена с много едри цветове, навърно купена от амбулантен търговец. Но не това прикова вниманието ми. Въпреки простотата на облеклото си девойката имаше страшен чар. Високо на главата ѝ бяха извити плитки — черни, лъскави, омайно красиви.

Поздравих и те ме погледнаха учудени. Едва тогава разбрах, че такива дълбоки, черни, тъжни очи не съм виждал никога.

— За града ли? — попитах.

— Ако е рекъл господ! — отговори коларят, доста остарял човек, навърно дядо на девойката.

— Голяма горещина! — продължих аз и все гледах към девойката, която държеше главата си наведена.

Старецът не ми отговори. Той про-

дължи да оправя коня, после каза нещо на девойката, тя се качи на каруцата, той последва и каруцата потегли.

В него нямаше злоба и аз предпотох да слушам мълчаливо.

— Аз имах пет сина и към два сетина внуци — започна той. Тонът му сега беше по-друг. Обърна се към мене и аз забелязах колко набръчкано е лицето му.

— Да — повтори той, — пет сина и два сетина внуци и нито един не ми остана... Някои измряха, другите се магнаха, заминаха.

— За Австралия ли? — попитах аз.

— За Австралия, за Африка, за Англия. Където има морета, там ще намериш и по един Кусулос... — Защо дядо? Имаше си и в Индия! — обади се за първи път девойката и гласът ѝ беше така ясен и мелодичен, както бях очаквал.

— И какво работят?

— Какво ли не работят! Някои в заводи, други в ресторанти!

— А чичо Христос, дето има шивачница? — допълни девойката и ми се видя, че погледът ѝ крадешком се обръща към мене.

— А момичето при кого отива? — въпросът ми беше повече към нея.

— Отива да се жени! Даде дума и отива да го намери.

Отговорът ме сепна.

— Как така? — приближих се аз и едва не я докоснах.

— Ето така, с писма, със снимки. Не знаеш ли как стават тези работи?

Гледах сега девойката право в лицето и по едно време ми се стори, че една сълза бавно-бавно се стича...

Не знаех какво да кажа, за какво да попитам. Душата ми се съля

Вместо отговор старецът изплющя с камшика и конят тръгна по-бързо. Сега пътят стана отново мек. Почаках малко и пак заговорих.

— Австралия е много далеч... Сама девойка...

— Хора пътуват, да не са зверове! — сопна се той.

Явно, не му се говореше. Девойката се поразмърда. Бръкна в чантата си, отвори куфара, сложи нещо вътре.

— Качи се, ако си се изморил! — предложи ми старецът и дръпна юздите. Не чаках повторна покана. Метнах се в каруцата и седнах отзад на сеното. Поканих на свой ред стареца да запуши.

— Ти от града ли си, а? — заинтересува се той, след като запали и преди още да му отговоря, на право ми подхвърли:

— Живота на селянина гледате през телескопа, а?

— Да — повтори той, — пет сина и два сетина внуци и нито един не ми остана... Някои измряха, другите се магнаха, заминаха.

— За Австралия ли? — попитах аз.

— За Австралия, за Африка, за Англия. Където има морета, там ще намериш и по един Кусулос... — Защо дядо? Имаше си и в Индия! — обади се за първи път девойката и гласът ѝ беше така ясен и мелодичен, както бях очаквал.

— И какво работят?

— Какво ли не работят! Някои в заводи, други в ресторанти!

— А чичо Христос, дето има шивачница? — допълни девойката и ми се видя, че погледът ѝ крадешком се обръща към мене.

— А момичето при кого отива? — въпросът ми беше повече към нея.

— Отива да се жени! Даде дума и отива да го намери.

Отговорът ме сепна.

— Как така? — приближих се аз и едва не я докоснах.

— Ето така, с писма, със снимки. Не знаеш ли как стават тези работи?

Гледах сега девойката право в лицето и по едно време ми се стори, че една сълза бавно-бавно се стича...

Не знаех какво да кажа, за какво да попитам. Душата ми се съля

изведнаж с техните души. Чувствувах вече и аз нужда да мълча. Погледът ми се рееше по пустия, изсъхнал пейзаж, по попуканата, изранена земя. Обхвана ме гърчива болка за всичко.

— Тежък е животът — казах гласно първата мисъл, дошла в главата ми.

— Тежък ли? — хвана веднага думите ми старецът. — А откъде знаете вие, хората в града, какво значи тежък живот? — Той се обърна към мене и ме загледа право в очите. Ти виждал ли си хора, които цял живот да бършат като волове, а стомасите на децата им да са цял живот празни?

Очите му гъряха и аз наведох своите.

— Я попитай нея, да ти каже колко девойки има в село, които са минали 25-те, 30-те години, и които мъж още не е дошъл да поиска.

— Остави това, дядо — запротестира девойката.

— Какво да оставя? — запали се той сега. — Ще кръща, докато ме чуе целият Кипър — той спря коня. — Каж ми ти, младежо, кажи, какво е отредил бог за жената. Да ражда деца, нали? Ей, знай, че на село повечето от девойките никога няма да родят деца. Никога няма да родят, защото мъжете са замислени, прогонени от града...

Пак потегли. Гласът му сега притихна, но пак всяка негова дума тежеше.

— Виж нея — красива като бистра вода, работлива като някоя друга... Пред ковчеза на баща ѝ се закълех, че ще я пазя... Мислиш ли, че бих я изпратил отвъд

моретата, никога да не я види вече душата ми, при чужди хора да я задомя, ако не беше страхът ми, че ще увехне като другите?

Последните думи на стареца се удавиха...

— Стига, стига, дядо — започна да го успокоява девойката. — Стига вече, нали се разбрахме. Догодина или до друга ще дойда...

Тя говореше на дядо си и силно го притискаше до себе си. А той хлипаше като малко дете.

Скоро излязохме на асфалтираното шосе. Мяркаха се вече крайните къщи на града. И морето блестеше. Конят вървеше сега по-бързо и каруцата по-малко тракаше. Дърветата се редяха вляво и вдясно от пътя. Някъде насам имаше и чешма.

Там спряхме, старецът напои коня, след това пи и той, пи и девойката. Аз стоях настрана, чаках последния момент, когато другите се качиха в каруцата, и поставих главата си под чешмата. Когато се качаха и аз в каруцата, срегнах погледа на девойката. Тези две черни, тъжни очи говореха толкова много! Усмивнах се, а тя силно се изчерви. Но не наведе глава. Вече знаех толкова много за нейния живот!

Така седнах в каруцата, минах през града. Не се стеснявах, че ме виждаха познати. Пръв скочих от нея, когато пристигнахме на пристанището. Когато се сбогувах с девойката, не скрих вълненето си. Стигнах и двете ѝ ръце и впих поглед в очите ѝ. Как силно исках да запазя дълбоко в себе си тези очи! После поех към дома. Не мислех вече за плажа.

АДРЕС НА РЕДАКЦИЯТА: Бул. "В. И. Ленин" 47. Телефонен номератор 4-18-21, 4-26-21; дежурен след 13:30 ч. вътр. тел. 421. Приемна и за реклами: бул. "Дондуков" 73, тел. 8-44-44, от 7 до 19 ч. непрекъснато.

20 010 Държ. полиграфически комбинат "Дим. Благоев", бул. "Ленин" 47а

Владимир Новиков (Врѣдѣ ва Нѣа)
9/3/1963

АДЗ. 8